

MECÂLİS-İ SEB'A ÜZERİNE

Sûfiler arasında sohbet ve vaaz için toplanma anlamında kullanılan meclis kelimesi, zamanla vaaz ve dinî sohbet anlamı kazanmıştır. Bunun sonucunda Farsçada “Meclis söylemek” tabiri sûfiler arasında yaygınlaşmıştır. Genellikle tasavvuf büyüklerinin konuşmalarının dinleyici olarak bulunanlardan birince kayda geçirilmesi yaygındır. Yazıya geçirilmiş bu konuşmalar da meclis adıyla anılmış, meclisler bir kitap biçiminde düzenlenince kitaba genellikle “mecâlis” (meclisler) adı verilmiştir.

Bu haliyle meclisi klasik şark edebiyatında bir nesir türü olarak niteleyenler olmuştur. Bu türün en önemli özelliği, kullanılan dilin konuşma diline yakın oluşu ve bununla birlikte edebî nesirle iç içe bulunuşudur. Şu anlamda ki mecliste bir yandan dinleyicilerin seviye ve durumları göz önünde bulundurulurken öte yandan anlatılan konuya uygun bir dil seçilir. Bu bakımdan yazıya dönüştürülmüş bu konuşmalarda kullanılan dil inişli çıkışlı bir dildir.

Mevlânâ'dan önce meclis tabir olunan vaazların varlığı bilinmektedir. Şeyh Ebu Said Ebu'l-Hayr'ın vaazlarını kimi müritlerin anında yazıya geçirdikleri bilinmektedir. Kimi kaynaklarda o dönemde Ebu Said'in iki yüze yakın meclisinin halk arasında elden ele dolaştığı belirtilir¹. Farsça edebiyatta Ebû Said dışında başka sûfi ve ediplerin de mecâlis tâbir olunan yazıya dökülmüş vaazlarının varlığından söz etmek mümkündür. Bu cümleden olarak Hâce Abdullah Ensârî, Sultanu'l-Ulemâ Bahâeddin-i Veled, Burhâneddin Muhakkık Tirmizî gibi mutasavvıfların mecâlis olarak değerlendirilebilecek eserleri vardır.

Mevlânâ'nın babası Sultânü'l-Ulemâ'nın kaynaklarda meclis olarak anılan vaaz ve konuşmaları vardır. Onun *Maârif* adlı eserinde kendisinin birtakım meclislerinden örnekler bulunmaktadır. Mevlânâ da mecâlis sahibi sûfilerden biri olup babasının izinden giderek irşat ve vaaz çalışmalarını sürdürmüştür. Onun vaaz ve hitabelerinin bir kısmı iki ayrı eserde toplanmıştır. Bunlardan biri *Fîhi Mâfih*, diğeri de elinizde bulunan *Mecâlis-i Seb'a*'dır.

Mecâlis-i Seb'a, adından da anlaşıldığı gibi yedi konuşmadan oluşur. Bu konuşmaların hangi dönemin ürünü olduğu konusunda kesin bir bilgi yoktur. Mevlânâ'nın Şems'ten sonra düzenli bir biçimde vaaz vermeyi bıraktığı bilinmekle birlikte onun Şems sonrası dönemde de bazı hatırlı kişilerin ricasını kırmayarak vaazlar verdiği ve sohbetler ettiği de bilinmektedir.

Mecâlis'te yer alan konuşmalar, büyük bir olasılıkla Hüsâmeddin Çelebi ya da Sultan Veled tarafından konuşma anında yazıya aktarılmış ve daha sonra bu müsvedde gözden geçirilmiş ve esere son şekli verilmiştir. Bu son şeklin kimin tarafından verildiği de kesin

---

¹ Mansur Restgâr Fesâî, *Envâ-i Nesr-i Fârsî*, Tahran 1380 (2001), s. 251.

değildir. Eserde Sultan Veled'e ait şiirlerin yer alması düzenlemenin Sultan Veled tarafından yapılmış olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca eserin yazılı şeklinin Mevlânâ'nın onayından geçmiş olması muhtemeldir.

Giriş bölümlerinde yer alan hutbeler ile âyet ve hadis metinleri ve kimi beyitler Arapçadır. Bunun dışında eserin dili, münâcâtlar ayrı tutulacak olursa, o günkü halk Farsçasının özelliklerini barındırmaktadır.

Bu eseri ilk Türkçe'ye çeviren Mehmet Hulusi'nin, Mevlânâ'nın vaazlarını Türkçe verdiği, vaazları kayda geçirenlerin bunları Farsçaya çevirip kitaplaştırdığı izlenimi gerçekte bağdaşmayan bir değerlendirmedir. Ayrıca Mehmet Hulusi'ye göre eserin Farsçası Mevlânâ'ya ait olamayacak kadar intizamsızdır. Oysa bu eserdeki vaazlar konuşma dilinin doğallığı içerisinde kayda geçirilmiş olup kendi içinde tutarlıdır.

Mecâlis-i Seb'a'nın metni, ilk olarak İstanbul Selimağa Kütüphanesi'ndeki h.788 tarihli nüsha esas alınıp Konya Mevlânâ Müzesindeki h.753 tarihli nüshayla karşılaştırılarak hazırlanmış ve 1937 yılında Feridun Nâfiz Uzluk tarafından İstanbul'da Rizeli Mehmed Hulusi'nin yaptığı Türkçe çeviriyle birlikte *Mevlânâ'nın Yedi Öğüdü* adıyla basılmıştır. Bu metin sağlıklı bir metin olup çeviri de metnin sağlıklılığından ve mütercimmin yanlışlarından kaynaklanan sorunlar barındırmaktadır. Abdülbâki Gölpınarlı da, basımı gerçekleştirilen bu metni ve tercümeyle başarısız bularak Mevlânâ Müzesi Kütüphanesinde 79 numarayla kayıtlı mecmuada yer alan nüshayı esas alarak yeni bir çeviri yapmıştır. Gölpınarlı'nın bu isabetli değerlendirmelerinden yararlanan Tevfik Subhânî, onun çeviride yararlandığı nüshayı esas alarak yeni bir metin hazırlamıştır².

Her meclis Arapça bir hutbeyle başlar. Hutbede Allah'a hamd, O'nun kudret ve yüceliğinin zikri, Hz. Peygamber'e salât ve selam ile onun sahabelerine selam yer alır. Hutbeyi nispeten daha edebî cümlelerden oluşan dua ve yakarış (münâcât) bölümü izler ve duanın ardından bir hadisin şerhi etrafında gelişen asıl vaaza geçilir. Vaazda seçilen hadisin işaret ettiği hususlar, kimi ayet, hadis ve şiirlerle desteklenerek anlatılır. Zaman zaman da hikâyelerle konu pekiştirilir. Her meclis, Allah'a hamd ve Peygamber ve ashabına selam ile bitirilir.

Meclislerde Mevlânâ'nın kendi şiirlerinden başka, Senâî-yi Gaznevî, Attâr-ı Nîşâbûrî, Nizâmî-yi Gencevî, Cemâleddin-i İsfehânî, Sultan Veled ve Mes'ûdî-yi Gaznevî'nin şiirlerinden alıntılar yapılmıştır.

Hicabi Kırlangıç

---

² Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, *Mecâlis-i Seb'a*, Hazırlayan: Tevfik H. Subhânî, İntişârât-i Keyhan, Tahran 1365 (1986). Çeviride hazırlanan bu metnin 1379 (2000) yılında yapılan 3. basımını kullandık.